

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА ЗАСАДА ДЛЯ УХВАЛЕННЯ ЗАКОННИХ СУДОВИХ АКТІВ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

СЕНИК Світлана Василівна - кандидат юридичних наук, доцент доцент кафедри цивільного права та процесу (Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів, Україна)

<https://orcid.org/0000-0003-3492-5282>

УДК 347.91/.95

DOI 10.32782/EP.2021.3.27

У статті досліджено питання поняття права на справедливий суд. Акцентується увага на правовій позиції Європейського суду з прав людини, що основною складовою права на справедливий суд є право доступу, в тому розумінні, що особі має бути забезпечена можливість звернутись до суду для вирішення певного питання, і що з боку держави не повинні чинитись правові чи практичні перешкоди для здійснення цього права.

Автором обґрунтовується позиція, що у цивільному судочинстві право на справедливий суд включає як можливість здійснення права на звернення до суду (доступ до правосуддя), так і здійснення процедури відкриття провадження у справі, підготовки справи до судового розгляду та сам порядок розгляду справи по суті згідно правил, передбачених Цивільним процесуальним кодексом України, а також ухвалення відповідного судового акту з вирішенням правової вимоги відповідно до норм матеріального права з дотриманням норм цивільного процесуального права.

Доводиться, що право на справедливий суд забезпечується не тільки законною процедурою судового розгляду цивільної справи відповідною судовою інстанцією, а й ухваленням судового акта за результатами розгляду правової вимоги, який повинен бути законним, обґрунтованим та справедливим.

Ключові слова: правосуддя, суд, верховенство права, справедливість, судовий акт, законність, обґрунтованість.

Суддя стоїть на сторожі права навіть проти законів
(Станіслав Дністрянський)

Постановка проблеми

Справедливий суд – це не тільки справедливий результат судового розгляду цивільної справи у формі певного судового акту. У поняття справедливий суд слід включати можливість здійснення права на звернення до суду (доступ до правосуддя), здійснення процедури відкриття провадження у справі, підготовки справи до судового розгляду та сам порядок розгляду справи по суті згідно правил, передбачених ЦПК України, а також ухвалення відповідного судового акту з вирішенням правової вимоги відповідно до норм матеріального права з дотриманням норм цивільного процесуального права.

Доступ до правосуддя є важливим елементом верховенства права. Він надає можливість особам захистити себе від порушення їхніх прав, відшкодувати завдану шкоду, забезпечити відповідальність виконавчої влади та здійснювати свій захист. Тобто це елемент верховенства права, що наскрізно наявний у всіх галузях та інститутах права, пов'язаних із вирішенням спорів. У рішенні Конституційного Суду України № 9-рп/2012 від 12 квітня 2012 року зазначається, що «ніхто не може бути обмежений у справі на доступ до правосуддя, яке охоплює можливість особи ініціювати судовий розгляд та брати безпосередню участь у судовому процесі, або позбавлений такого права» [1].

У свою чергу, право на справедливий судовий розгляд є одним із основоположних у сучасних цивілізованих державах. Його законодавча регламентація, система гарантування та забезпечення визначають стан та рівень розвитку правової культури у суспільстві. Право на справедливий судовий розгляд посідає одне з найвагоміших місць серед інших прав людини, бо його зміст вказує на те, що будь-яке порушене право може бути відновлене за допомогою певної справедливої процедури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідження питань здійснення та реалізації права на справедливий суд, в тому числі й в рамках дії цього принципу в цивільному судочинстві, було предметом багатьох учених, зокрема, Андропова І.В., Бережанського Г.І., Грень Н.М., Комарова В.В., Коруц У.З., Курило М., Михайленко В.В. Романів Х.Б., Сакари Н.Ю., Фазикош Г.В. та інших.

Виклад основних положень

Досліджуючи питання права на справедливий суд, в першу чергу слід звернутись до змісту стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі – Конвенція), яка визначає, що «кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Судове рішення проголошується публічно, але преса і публіка можуть бути не допущені в зал засідань протягом усього судового розгляду або його частини в інтересах моралі, громадського порядку чи національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або – тією мірою, що визнана судом суворо необхідною, – коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя» [2].

Варто зауважити, що складний характер структури права на справедливий суд робить його предметом постійної уваги юристів-науковців та практиків, оскільки відповідь на це питання має не лише теоретичне значення, а й важливе практичне.

Як справедливо вказує У.З. Коруц, «незважаючи на важливість принципу справедливості судового розгляду, ЄСПЛ не напружував певних формально визначених правил і критеріїв справедливості. В окремих рішеннях ЄСПЛ відстоюється позиція, що «справедливий розгляд справи» передбачає такі аспекти належного правосуддя, як право на доступ до правосуддя, рівність сторін, змагальний характер судового розгляду справи, обґрунтованість тощо» [3, С. 84].

Х.Б. Романів наголошує, що «по суті, кожна з держав-членів як суб'єкт імплементації міжнародно-правових актів, вправі на власний розсуд визначати зміст того чи іншого права. Зокрема, у справі “Delcourt v. Belgium” Суд зазначив, що «у демократичному суспільстві у світлі розуміння Конвенції, право на справедливий суд посідає настільки значне місце, що обмежувальне тлумачення статті 6 не відповідає б меті та призначенню цього положення» [4, С. 134].

У справі *Bellet y. France* Європейський суд з прав людини зазначив, що «стаття 6 § 1 Конвенції містить гарантії справедливого судочинства, одним з аспектів яких є доступ до суду. Рівень доступу, наданий національним законодавством, має бути достатнім для забезпечення права особи на суд з огляду на принцип верховенства права в демократичному суспільстві. Для того, щоб доступ був ефективним, особа повинна мати чітку практичну можливість оскаржити дії, які становлять втручання у її права» [5, С. 168].

Отже, позиція Європейського суду з прав людини у багатьох справах ґрунтується на тому, що основною складовою права на справедливий суд є право доступу, в тому розумінні, що особі має бути забезпечена можливість звернутись до суду для вирішення певного питання, і що з боку держави не повинні чинитись правові чи практичні перешкоди для здійснення цього права.

Європейський Суд з прав людини у рішенні у справі «Мірагаль Есколано та інші

проти Іспанії» від 13 січня 2000 року та у рішенні у справі «Перес де Рада Каванілес проти Іспанії» від 28 жовтня 1998 року вказав, що «надто суворе тлумачення внутрішніми судами процесуальної норми позбавило заявників права на доступ до суду і завадило розгляду їхніх позовних вимог. Це визнано порушенням п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Водночас, встановлення обмежень доступу до суду повинно застосовуватися з певною гнучкістю і без надзвичайного формалізму, воно не застосовується автоматично і не має абсолютного характеру, перевіряючи його виконання, слід звертати увагу на обставини справи» [6, С. 169].

Право на звернення до суду, одним з аспектів якого є право доступу до суду, не є абсолютним, воно може бути обмеженим. Право на суд охоплює надзвичайно широке поле різноманітних категорій – воно стосується як інституційних та організаційних аспектів, так і особливостей здійснення окремих судових процедур. Європейський суд з прав людини, надаючи тлумачення принципу верховенства права в світлі статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, зазначав, що формальності не можуть бути підставами для виправдання несправедливості. Свого часу Верховний Суд України у Постанові Пленуму від 01 листопада 1996 року № 9 «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» зазначав, що «виходячи із зазначеного принципу та гарантування Конституцією судового захисту конституційних прав і свобод, судова діяльність має бути спрямована на захист цих прав і свобод від будь-яких посягань шляхом забезпечення своєчасного та якісного розгляду конкретних справ» [7].

Отже, враховуючи зміст Конвенції, можна дійти висновку про складну структуру права на справедливий суд. З огляду на складний та універсальний характер, право на справедливий суд повинно слугувати дієвим засобом захисту прав особи. Фактично забезпечення даного права є основою організаційної діяльності суду та процедури вирішення ним юридично значущих справ. Основоположна роль та визначальне місце права на справедливий суд у контексті за-

хисту прав людини вимагають належної імплементації цього інституту у національне законодавство та ефективного контролю за його здійсненням.

Відповідно до міжнародного та європейського права з прав людини поняття доступу до правосуддя зобов'язує держави гарантувати право кожної особи на звернення до суду (за певних обставин, до альтернативного органу вирішення спорів) з метою отримання юридичного захисту у разі, якщо права особи були порушені. Отже, це також право, що допомагає особі домогтися реалізації своїх прав. Проблема полягає в реальному забезпеченні процесу реалізації цього права.

Оцінюючи міжнародно-правовий механізм реалізації права на справедливий судовий розгляд, необхідно брати до уваги також той факт, що Україна є членом Ради Європи (з 31 жовтня 1995 р.), у зв'язку з чим зобов'язана дотримуватись міжнародних стандартів у сфері прав людини. Наприклад, кожна особа-громадянин держави-учасниці Ради Європи може звернутись із скаргою до Комітету ООН з прав людини. Це право надане на підставі Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р. і Факультативного протоколу до нього. Комітет з прав людини складається з 18 експертів, які розглядають індивідуальні скарги на порушення передбачених у Пакті прав з держав, що ратифікували Факультативний протокол. Отримавши скаргу, Комітет доводить цей факт до відома держави-порушника, яка має протягом 6 місяців надати письмові пояснення щодо цього порушення і заходів, яких буде вжито для відновлення прав. Подібні процедури щодо забезпечення права особи на справедливий судовий розгляд відбуваються і в інших міжнародних установах та організаціях, розгалуженість яких зумовлюється великою кількістю відповідних декларацій, конвенцій та інших міжнародно-правових актів як загальносвітового, так і регіонального рівнів [3, С. 57].

Разом з тим зауважимо, що система міжнародних актів, органів та інституцій у сфері захисту прав людини є надзвичайно розгалуженою, що інколи зумовлює проблеми їх практичної реалізації. Тому для існування

та функціонування такої кількості міжнародних установ необхідно ухвалити значну кількість нормативних актів, що б регулювали діяльність таких органів. Це питання врегульоване Конвенцією, яка встановлює, що для захисту своїх прав необхідно звернутись до системи судової практики (так зване Страсбурзьке право). Як зазначає У.З. Коцур, «на Європейському континенті це можна зробити завдяки двом органам: Європейській комісії з прав людини і Європейському суду з прав людини. Загалом наявність значної кількості міжнародних інстанцій, куди особа може подати скаргу в разі порушення її прав і свобод, позитивно характеризує систему захисту прав людини у світі» [3, С. 59].

Варто зазначити, що механізм реалізації права на справедливий судовий розгляд в судових інстанціях та в інших міжнародних установах відрізняється ступенем обов'язковості виконання рішень таких інстанцій державою або окремими державними органами, щодо яких було прийнято рішення про усунення порушень прав особи та їхнє відновлення.

Міжнародні та регіональні судові інстанції є свого роду наддержавним продовженням судової системи країни, а, отже, виконання їхніх рішень відбувається в рамках чинного національного виконавчого законодавства.

Так, наприклад, рішення Комітету з ліквідації расової дискримінації не належать до компетенції органів системи виконання судових рішень, а лише відповідних урядових установ держави. Це означає, що хоча рішення такого комітету є обов'язковими для реагування на них держави, але ступінь чи обсяги такого реагування можуть варіюватися залежно від різних умов. Водночас, рішення міжнародних судів – це конкретні приписи, реагування на які є обов'язковим, що передбачається відповідними конвенціями та деклараціями. Однак, виникає питання, яким чином механізм реалізації права на справедливий судовий розгляд стосується діяльності міжнародних несудових інстанцій.

Слід зазначити, що відповідно до ЄСПЛ міжнародний механізм реалізації права на

справедливий судовий розгляд закріплюється безпосередньо в Конвенції. Якщо в розділі I Конвенції декларуються права та свободи особи, в тому числі право на справедливий судовий розгляд, то в розділі II закріплюється механізм реалізації такого права особи, але лише щодо захисту прав безпосередньо в ЄСПЛ.

Аналізуючи розділ II Конвенції, можна наочно побачити структуру та оцінити складність міжнародного механізму реалізації права особи на справедливий судовий розгляд, який містить установчий, правотворчий, правозастосовний та інші елементи.

Можна зробити висновок, що, реалізація права на справедливий суд сама собою є складним процесом і, крім декларації самого права, постає необхідність визначити та закріпити механізм його практичної реалізації з метою уніфікації процедури захисту особою своїх прав. Так, звернення особи до ЄСПЛ або до інших міжнародних правозахисних організацій викликане надзвичайною необхідністю встановлення справедливості та відстоювання її свобод. Така потреба виникає через відсутність спроможності захистити свої права на національному рівні.

У рамках національного нормативного регулювання право на доступ до правосуддя та право на справедливий суд гарантуються Конституцією України та Законом України «Про судоустрій і статус суддів».

Так, відповідно до ст. 55 Конституції України кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Кожен має право після використання всіх національних засобів юридичного захисту звертатися за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна.

Згідно ст. 7 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» право на справедливий суд передбачає те, що:

- кожному гарантується захист його прав, свобод та інтересів у розумні строки

незалежним, безстороннім і справедливим судом, утвореним законом.

- іноземці, особи без громадянства та іноземні юридичні особи мають право на судовий захист в Україні нарівні з громадянами і юридичними особами України;
- доступність правосуддя для кожної особи забезпечується відповідно до Конституції України та в порядку, встановленому законами України.

Стаття 2 ЦПК України визначає завданням цивільного судочинства справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

У першу чергу, справедливість судового розгляду забезпечується правом кожного на звернення до суду. Зокрема, відповідно до ст. 4 ЦПК України кожна особа має право в порядку, встановленому цим Кодексом, звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи законних інтересів. У випадках, встановлених законом, до суду можуть звертатися органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб або державних чи суспільних інтересах. Статтю 4 ЦПК України слід застосовувати у взаємозв'язку зі ст.ст. 7, 8 14 ЦПК України.

Крім цього, право на звернення до суду включає в себе і право заінтересованого суб'єкта на перегляд судової справи на предмет законності та обґрунтованості судового акта судом вищестоящої інстанції. Можливість здійснення цього право у цивільному судочинстві забезпеченням дії інститутів апеляційного, касаційного перегляду, а також перегляду судових актів за ново виявленими або виключними обставинами.

Нормами ЦПК України визначено, що цивільна справа повинна бути розглянута у визначені законом строки. Так, ЦПК України чітко визначено строки відкриття провадження у справі (ст. 187), строки проведення підготовчого провадження (ст. 189), строки розгляду справи по суті (ст. 210). Для справ наказного провадження визна-

чено спеціальні строки судового розгляду відповідної заяви (ст.ст. 165, 167). В окремому провадженні щодо строків судового розгляду цивільної справи діє наступне правило: якщо спеціальною нормою ЦПК України не визначено скороченого строку судового розгляду цивільної справи, то застосовується загальні правила щодо строків судового розгляду цивільної справи. Приміром, відповідно до ст. 341 ЦПК України заява про надання психіатричної допомоги у примусовому порядку розглядається судом у такі строки з дня її надходження до суду: про госпіталізацію особи до закладу з надання психіатричної допомоги - протягом 24 годин; про психіатричний огляд - протягом трьох днів; про надання амбулаторної психіатричної допомоги, її продовження та продовження госпіталізації - протягом десяти днів. Натомість, приміром, для судового розгляду про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності скороченого строку не встановлено, а, отже, така цивільна справа розглядається відповідно до загальних положень ЦПК України.

Крім цього, згідно ст. 121 ЦПК України суд має встановлювати розумні строки для вчинення процесуальних дій. Строк є розумним, якщо він передбачає час, достатній, з урахуванням обставин справи, для вчинення процесуальної дії, та відповідає завданню цивільного судочинства.

Такі елементи права на справедливий суд як безсторонність та справедливість суду, утвореного відповідно до закону забезпечується дією правил ст.ст. 11, 33-41 ЦПК України.

Як слушно звертає увагу В.В. Комаров, «під «судом, у практиці Європейського суду з прав людини розуміється будь-який юрисдикційний орган, що вирішує питання, віднесені до його компетенції на підставі норм права, відповідно до встановленої процедури. Вказаний орган має бути встановленим законом. Вказана фраза поширюється не лише на правову основу самого існування «суду», але й дотримання таким судом певних норм, які регулюють його діяльність. У рішенні у справі «Занд проти Австрії» Комісія висловила думку, що термін «судом, встановленим законом» у п. 1 ст. 6 передбачає

«всю організаційну структуру судів, включено з питаннями, що належать до юрисдикції певних категорій судів» [8, С. 33-34].

Як уже зазначалось вище, право на справедливий суд забезпечується не тільки законною процедурою судового розгляду цивільної справи відповідною судовою інстанцією, а й ухваленням законного та обґрунтованого судового акта за результатами розгляду правової вимоги.

Відповідно до ч. 2 ст. 263 ЦПК України законним є рішення, ухвалене судом відповідно до норм матеріального права із дотриманням норм процесуального права.

Обґрунтованим є рішення, ухвалене на підставі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні (ч. 5 ст. 263 ЦПК України).

Разом з тим, у першу чергу, згідно ч. 1 ст. 263 ЦПК України судові рішення повинно ґрунтуватись на засадах верховенства права.

Так, відповідно до ч. 1 ст. 10 ЦПК України суд при розгляді справи керується принципом верховенства права.

Конституційний Суд України у рішенні від 2 листопада 2004 року наголосив, що «верховенство права – це панування права в суспільстві. Верховенство права вимагає від держави його втілення у правотворчу та правозастосовну діяльність, зокрема у закони, які за своїм змістом мають бути проникнуті передусім ідеями соціальної справедливості, свободи, рівності тощо. Одним з проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Всі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України» [9].

На сьогодні надзвичайно актуальною є позиція Г.В. Фазикош, що «для практичної реалізації ідеї верховенства права потрібен такий процесуальний механізм судової ді-

яльності, що забезпечує правовий результат розгляду справ, ефективність якого пов'язана з наявністю чітких критеріїв оцінки закону (формалізацією критеріїв права), з реальним наданням суу відповідних повноважень «критикувати закон» та можливості реалізувати ці повноваження через наявні процедури судочинства (удосконаленням процесуальної форми). Сучасні підходи до вирішення цих питань у контексті реалізації судової влади мають носити інтегрований характер, що має проявлятися у суддівській інтерпретації права з точки зору його природних ознак, а також правової форми. В цьому аспекті діяльність суду при розгляді цивільних справ відтворюється в ідеї правозаконності, що має бути основою сучасного механізму цивільного судочинства» [10, С. 12].

Як зазначає М. Курило, «механізм дії цього принципу у процесуальних галузях права пов'язаний не просто з точним дотриманням процесуальних норм, хоч це, безумовно, досить важливо, а насамперед – з оперативністю розгляду справ, справедливістю судових рішень, вчасністю й точністю їх виконання. Таким чином, принцип верховенства права регулює не просто певну процесуальну дію чи групу процесуальних дій, а всі стадії судового процесу незалежно від юрисдикційної діяльності судів чи їх інстанційної підсудності» [11, С. 274].

І.В. Андронов стверджує, що «судове рішення, будучи актом правосуддя, має прийматися судом на основі верховенства права. Якщо рішення ухвалене всупереч правовим нормам, воно хоча за формою і є процесуальним документом, однак не може вважатися актом правосуддя, оскільки не виконує свого призначення та не спрямоване на виконання завдання цивільного судочинства» [12, С. 14].

Також погоджуємось із доктринальною позицією, висловленою багатьма науковцями, що до рішень, у яких суд конкретизує права і обов'язки сторін, наприклад, до рішень про відшкодування моральної шкоди, стягнення аліментів на батьків і т.д., пред'являється також вимога *справедливості*, тобто відповідність розміру присудження

грошових сум і іншого майна економічним можливостям сторін та іншим фактичним обставинам справи. Справедливість рішення суду не є протиправною законності рішення, а є способом її прояву.

Інтереси різних верств населення, їх співвідношення із суспільними інтересами враховуються законодавчими органами. Суд – орган, який застосовує норми права. У рамках правозастосування суд відповідно до наданих йому повноважень може конкретизувати правовідношення, керуючись вимогами справедливості, тобто зробити те, що законодавчий орган у зв'язку з необхідністю врахування індивідуальних особливостей взаємовідносин сторін шляхом прийняття загальної норми зробити не в стані.

Висновки

На підставі проведеного дослідження обґрунтовується позиція, що у цивільному судочинстві право на справедливий суд включає як можливість здійснення права на звернення до суду (доступ до правосуддя), так і здійснення процедури відкриття провадження у справі, підготовки справи до судового розгляду та сам порядок розгляду справи по суті згідно правил, передбачених Цивільним процесуальним кодексом України, а також ухвалення відповідного судового акту з вирішенням правової вимоги відповідно до норм матеріального права з дотриманням норм цивільного процесуального права.

Звертається увага, що механізм реалізації права на справедливий судовий розгляд в судових інстанціях та в інших міжнародних установах відрізняється ступенем обов'язковості виконання рішень таких інстанцій державою або окремими державними органами, щодо яких було прийнято рішення про усунення порушень прав особи та їхнє відновлення.

Доводиться, що право на справедливий суд забезпечується не тільки законною процедурою судового розгляду цивільної справи відповідною судовою інстанцією, а й ухваленням судового акту за результатами розгляду правової вимоги, який повинен бути законним, обґрунтованим та справедливим.

Стверджується, що справедливість судового акта, ухваленого в цивільній справі, не є протиправною законності рішення, а є способом її прояву.

Література

1. Рішення Конституційного Суду України № 9-рп/2012 від 12 квітня 2012 року у справі за конституційним зверненням громадянина Трояна Антона Павловича щодо офіційного тлумачення положень статті 24 Конституції України (справа про рівність сторін судового процесу) // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-12#Text> (дата звернення 13.01.2021)

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text (дата звернення 13.01.2021)

3. Коруц У.З. Міжнародно-правовий захист права на справедливий судовий розгляд в практиці Європейського суду з прав людини та правозастосовна практика України : монографія. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2018. 218 с.

4. Романів Х.Б. Забезпечення права на справедливий суд: міжнародне закріплення та вітчизняні здобутки. *Інформація і право*, 2018. № 3. С. 131-136.

5. Case of Delcourt v. Belgium №2689/65. URL: [http://hudoc.echr.coe.int/eng/#{fulltext:\[Delcourt%20v%20belgium\],documentcollectionid2:\[\"GRANDCHAMBER\", \"CHAMBER\"\],itemid:\[001-57467\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng/#{fulltext:[Delcourt%20v%20belgium],documentcollectionid2:[\) (дата звернення 15.01.2021).

6. Бережанський Г.І. Проблеми реалізації права на справедливий суд у Франції: досвід для України. *Вісник кримінального судочинства*, 2018. № 2. С. 168-170.

7. Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96#Text> (дата звернення 15.01.2021)/

8. Право на справедливий судовий розгляд у цивільному судочинстві: Навч. посіб. / Комаров В.В., Сакара Н.Ю. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2007. 42 с.

9. Рішення Конституційного Суду України від 02.11.2004р. у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 15.01.2021).

10. Фазикош Г.В. Судове рішення в цивільному судочинстві : Автореф. дис. ... канд. юрид.наук: 12.00.03. / Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, Харків. 2008. 21 с.

11. М. Курило. Щодо можливості уніфікації принципів цивільного, адміністративного, господарського та кримінального процесуального права. *Право України*. № 8. 2013. С. 271-277.

12. Андронов І.В. Судові рішення в цивільному процесі України : Автореф. дис. ... докт. юрид.наук: 12.00.03. / Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса. 2018. 42 с.

Senyk Svitlana Vasylivna

<https://orcid.org/0000-0003-3492-5282>

Candidate of Law Sciences, Associate Professor of Civil Law and Legal Proceedings Department (Ivan Franko National University of Lviv Lviv city, Ukraine)

THE RIGHT TO A JUSTICE COURT AS A CONCEPTUAL PRINCIPLE FOR THE ADOPTION OF LEGAL JUDICIAL ACTS IN CIVIL JUDICIARY

The article examines the concept of the right to a fair trial. Emphasis is placed on the legal position of the European Court of Human Rights that the main component of the right to a fair trial is the right of access, in the sense that a person should be able to go to court to resolve a particular issue and that the state should not practical obstacles to the exercise of this right.

The author substantiates the position that in civil proceedings the right to a fair trial includes both the possibility of exercising the right to appeal to the court (access to justice) and the procedure of opening proceedings, preparing the case for trial and the procedure on the merits according to the rules provided by the Civil Procedure Code of Ukraine, as well as the adoption of a relevant judicial act with the resolution of a legal claim in accordance with the rules of substantive law in compliance with the rules of civil procedural law.

It is argued that the right to a fair trial is ensured not only by the legal procedure of civil proceedings by the relevant court, but also by the adoption of a judicial act based on the legal claim, which must be lawful, reasonable and fair.

Key words: justice, court, rule of law. justice, judicial act, legality, validity.